

Свято-Покровська церква – пам'ятка краси та благочестя Кременця. За свою більш як столітню історію храм переживав як періоди свого піднесення, будучи одним з центрів релігійного та духовного життя краю, так і занепаду, коли комуністична атеїстична влада припинила його існування. Але який би це час не був, кременчани завжди відносилися до храму як до святині, де можна було отримати душевний спокій та Божу благодать. Появі у місті Свято-Покровської церкви ми завдячуємо військовослужбовцям 42-го Якутського піхотного полку, який розташовувався в Кременці з 1868 по 1918 рік. Саме з цим пов'язана поява другої, «народної» назви цього храму – «Полкова церква». Ініціатором та будівничим церкви було Якутське церковне православне братство Святого Інокентія Чудотворця Іркутського при цьому полку, яке до самого кінця свого існування опікувалося храмом та сприяло його розвитку.

Якутське церковне православне братство Святого Інокентія Чудотворця Іркутського було практично ровесником 42-го Якутського піхотного полку. Полк став засновником братства при Іркутській церкві в Москві 9 лютого 1807 року. Офіційного затвердження в цей час братство не отримало, а статут був затверджений лише 27 листопада 1809 року. За свою історію братство кілька разів змінювало свій статут. Такі зміни відбулися в 1866, 1876, 1884, 1888 роках. Останні зміни затвердив архієпископ Волинський та Житомирський Палладій в 1889 році. Відповідно до дозволу від 10 травня 1876 року братство мало право купляти, володіти та продавати нерухомість. Воно організаційно було повністю незалежним від полку та інших органів. На печатці братства, в час його перебування у Кременці, була зображена трьохкупольна двоповерхова дерев'яна церква.

Свою діяльність братчики бачили в опіці тих православних храмів, в якій місцевості стояв Якутський полк, утриманні солдатського госпіталю, проведенню біблійних читань, навчати солдатів писемності. Кошти братство отримували за рахунок пожертвувань та внесків членів братства.

Якутське православне братство було пов'язане своєю назвою з волинською землею через ім'я свого Святого Інокентія Чудотворця Іркутського. Єпископ Іркутський був родом з старовинного шляхетського роду Кульчицьких на Волині, який пізніше переселився на Чернігівщину. Названий в миру Іван, народився, як вважають, в 1680 або 1682 році. Навчався в Київській академії. Перебуваючи в Києві, у 1708 році встав в ряди

братії Києво – Печерської Лаври та отримав ім'я Інокентія. Висвячений на ієродиякона, пізніше на ієромонаха. Мав нахил до богослов'я. У 1710 році призначений викладачем Московської Слов'яно-Греко-Латинської Академії, в якій викладав граматику, філософію, метафізику та моральне богослов'я. У 1714 році призначений префектом цієї Академії. У 1719 році ієромонах Інокентій переведений до Олександро-Невської Лаври в Петербурзі на становище соборного ієромонаха з призначенням на корабель «Самсон», а згодом переведений на становище морського обер ієромонаха. Наприкінці 1720 року призначений намісником Олександро-Невської Лаври, а 5 березня 1721 року хіротонізований на єпископа Переяславського(в Росії) з одночасним призначенням проповідування християнства в Китаї - він повинен був стати першим православним єпископом в цій країні. Але до цього не дійшло. Китайський уряд не пустив його в межі своєї держави.

В 1727 році Інокентія призначено першим єпископом новоствореної Іркутської єпархії. На цій посаді він натхненно працював більше чотирьох років, до своєї смерті 27 листопада 1731 року.

В 1764 році були знайдені його мощі, біля яких відбувалися чудеса. У 1805 році Святителя Інокентія було канонізовано.

З початком дислокації Якутського полку в Кременці виникла проблема відправи православних обрядів для потреб військовослужбовців. Церкви як такої у полку не було, крім похідної, яка розташовувалася в одній із казарм. З часом, в 1881 році, в одній із зал Кременецької духовної семінарії, де розташовувалася церква в ім'я трьох Святителів Христових – Василя Великого, Григорія Богослова та Іоанна Златоустого, було відведено частину храму, де правив службу Богу священик 42-го Якутського піхотного полку.

Думка про будівництво свого храму давно турбувала полк. Наближалось століття канонізації Святителя Інокентія Чудотворця Іркутського та століття існування полку. За ініціативи командира полку полковника Ніла Ніловича Путілова та при підтримці Якутського церковного православного братства почалася розробка проекту будівництва полкової церкви. У 1902 році була підготовлена документація.

Місце для храму вибрали в урочищі «Велика Борщівка» та «Пісчанка», поблизу Кременця, напроти залізничного вокзалу. Земля площею 32 ½ десятини була куплена братством за

три тисячі рублів у 1899 році через Державну комісію з огляду питань, які відносяться до релігійних потреб армії, а полк взяв цю землю в оренду, так як за законами Російської імперії військові не могли бути власниками землі. Для будівництва церкви з братських землеволодінь було виділено 2400 квадратних сажнів землі. Єпископ Кременецький Пасій поділив цю землю на дві частини: з твердими ґрунтами віддав під подвір'я, а м'які під будівництво церковного будинку та храму. Під подвір'я відведено 4532 кв. м., в площу яких ввійшла смуга в 50 сажень довжини та 60 сажень ширини між «Ямпільським шосе», прямуючим на «Королівський міст» та огорожею церкви. Ця смуга призначалася для квітника і отримала аналогічну назву. На будівництво було виділено десять тисяч карбованців. Крім цього на солдатському зібранні «якутців» було вирішено допомогти будівництву пожертвуваннями та кредитами(кожен місяць солдати отримували по 4,5 копійки для придбання солі, перцю та інших спецій – розтрати були зменшені до 1,5 копійки). План полкового храму був спроектований «якутцем» капітаном Лебедінцем Володимиром Яковичем за допомогою військового інженера Мещерского.

26 листопада(за старим стилем) 1902 року єпископ Кременецький Преосвященний Пасій урочисто освятив місце закладки храму.

Всі відповідальні кам'яні та дерев'яні роботи виконували наймані робітники(наприклад місцевий житель Ключевський за будівництво церкви від командира полку отримав грамоту та золоту медаль) за участю солдатів полку(цегляний завод знаходився на Фещуках поблизу військового полігону, і солдати, повертаючись з навчань, брали по дві цеглини). Керівництво за виконанням робіт лежало на капітані Лебедінцеві та інженерові Афанасьєву. Власне саме будівництво обійшлося в 45 112 рублів.

Командир полку Н.Н. Путілов, як ініціатор будівництва, і пізніше чим міг допомагав зведенню храму. Так іконостас, який розташовувався в церкві, був виготовлений за його власними кресленнями. Завідуючий полковим господарством, він же голова полкової комісії по будівництву храму Яким Іванович Боровіцький, завжди допомагав своїми знаннями та засобами, якими володів. За його вказівкою в майстерні нестройової роти, командиром якої був М.І. Белявській, зробили різні кіоти для ікон, які розташовувалися на стінах церкви. Офіцери полку зібрали кошти на купівлю масивного бронзового позолоченого панікадила вартістю 500 рублів. Від приватних осіб надходили пожертвування предметами церковного начиння, іконами та грошима.

Новий храм розташовувався при в'їзді в казармений двір та являв собою величаву картину. Стіни пофарбовані в коричневий колір та розшиті цементом, дах з оцинкованої жести. На куполі та дзвіниці позолочені масивні хрести. Загальна маса дзвонів більше

двохсот пудів. Всередині храму великий світлий вівтар. Іконостас сосновий, прикрашений прекрасною липовою різьбою, під яку підкладено матове скло. Для кліросів влаштовані різні решітки, до яких прикріпили кіоти з образами Святого Серафима Саровського – подарунок дружини тодішнього командира полку Галле, та Олександра Невського - дарунок вдови штабс-капітана Радіча. Ікони для іконостасу та запрестольний образ «Благословляючий Христос» виконав художник Грандковський в місті Пенза, де розташовувалося училище художнього живопису.

Внутрішні стіни оштукатурені та побілені, панелі від підлоги до вікон покрашені світло-блакитною фарбою. Всі кути арки, панелі відділені вузькими смугами, що відповідало розшивці стелі та пофарбовані м'якими кольорами в мавританському стилі.

Так з Божою допомогою та завдяки старанням кременецької громади було зведено Храм Божий присвячений пам'яті Святому Інокентію Чудотворцю Іркутському. 26 листопада 1905 року при великому народному зібранні жителів міста, прилеглих сіл та воїнів Кременецького гарнізону, благочинного 11-ї піхотної дивізії протоієрея Максимовича, благочинного 11-ї кавалерійської дивізії Добротворського, священника Якутського полку

Петро

Голубятникова

, намісника Почаївської Лаври архімандрита Амвросія та соборного протоієрея Концевича було освячено полкову церкву. Обряд освячення здійснював Преосвященний Амвросій, Єпископ Кременецький – вікарій Волинської Єпархії.

У 1905 році біля храму був закладений квітник. Садівником Д. Гмаха з квітів був викладений хрест, а по сторонах восьмикутні зірки, зроблений вензель імператора і братства та дата 26. XI. 1905.

За свою просвітницьку роботу та утвердження православ'я на Волині Якутське православне братство багаторазово відзначалося та нагороджувалося та сановниками церкви. У 1891 році єпископ Острозький Антоній нагородив братство благословенною грамотою, а у 1892 році образом Святих Кирила та Мефодія. У 1895 році за грамотою від Священного Синоду братство отримало образ Святого Андрія Первозваного, а у 1906 році образ Святого Інокентія від архієпископа Волинського та Житомирського Антонія(Храповицького). У 1909 році від єпископа Євлогія «Біблію», у 1923 році «Права братського приходу» з благословенням від єпископа Кременецького Симона(Іванівського).

У 1891 році на прохання Богоявленського братства комадир полку Айгустов безкоштовно пошив костюми для бідних учнів у військовій майстерні. У 1892 році дві роти 42-го Якутського полку брало участь у військовому супроводі ікони Матері Божої Почаївської під час хресного ходу з міста Почаєва до міста Володимир-Волинська.

Тісні відносини Якутське церковне братство підтримувало з Кременецьким духовним училищем. Зокрема в документах цього училища за 1888 рік виділяється представлення «опікуна» Кременецького духовного училища Миколи Станіковського про нагородження священика 42-го Якутського піхотного полку отця Василя Сілініна «за безмірне виконання ним релігійних потреб вихованцям Кременецького духовного училища».

Братським празником вважали 26 листопада(в день свого Святого – Інокентія) та 9 лютого(як день заснування братства), а храмовим 1 жовтня. У святкові дні вивішувався білий з голубим вісьмикінцевим хрестом прапор.

Останні передвоєні(перша світова – прим. авт.) збори братства відбулися у Кременці 29 червня 1914 року під керівництвом почесного голови братства генерал-майора Ніла Ніловича Путілова при секретарі поручику Віктору Строганову. На цих зборах були присутніми чотири тисячі 638 чоловік. Успенської

Коли стало зрозуміло, що війна є викінчений факт, з Свято – Успенської Почаївської Лаври було вивезено у Житомир її головну святиню – ікону Матері Божої Почаївської. При прибутті ікони до Кременецької залізничної станції, на прохання командира полку, у «Полковій» церкві відбулося урочисте богослужіння.

Ідучи на війну, в липні 1914 року полк свої казарми та орендовану землю за рахунок оплати оренди передав братству. Храм в оренду не здавався, так як за законами Російської імперії православні святині нічиєю власністю бути не могли. Охорона майна була довірена відставним військовослужбовцям Якутського піхотного полку полковнику Антону Казимировичу Роїєвському, фельдфебелю Степану Теодоринчику та старшому унтер-офіцеру Єлісею Киричуку. Храм з церковною землею в 2400 кв. сажнів взяв під свою опіку Богоявленський монастир під розписку ієромонахів Іона та Венедикта. По розпорядженню головнокомандуючого Південно - Західним фронтом генерал – ад'ютанта М.І. Іванова(1914 рік) всі справи та архів братства були вивезені в Ніжин. У 1918 році за наказом командира полку Левицького документація та дзвони перевезені казначеем В.А. Бриних у Староконстантинів в казарми 45-го піхотного Азовського полку

та залізничну будку. Там же залишилася і похідна церква Святого Інокентія. Документи були пізніше знищені більшовиками, а дзвони «полкової» церкви та «калантирської» силою забрали німці. 27 травня 1917 року залишки полку повернулися у Кременець, де застали зруйновані казарми та братську канцелярію. Храм та будинок священика потребували ремонту. На розі зі східної сторони церковного подвір'я знаходилися могили померлих та загиблих офіцерів та солдатів 3-ї та 35-ї піхотних дивізій 23-го армійського корпусу 11-ї армії Росії, які обороняли Кременець під час першої світової війни від австро-німецьких військ. Тоді було створено тимчасове правління братства, яке в червні 1917 року призначило поручика Гаврила Сергу керівником охорони церкви. У 1918 році братство через Р.І. Оболончика звернулося до районного завідуючого військовим майном 4-го району Кременецької волості П.С. Ільїна з проханням вступити в члени братства та прийняти обов'язки голови. Ільїн згодився і пожертвував на потреби братства 145 рублів та три своїх золотих ордена. 26 листопада цього ж року його було обрано головою Якутського братства, а заступником – Оболончика.

У 1919 році, 25 березня, в пам'ять про 11-й Рижський драгунський полк, який перед першою світовою війною розташовувався в селі Білокриниця, храм Святого Інокентія був перейменований у Свято-Покровський (з припискою до Богоявленського монастиря), так як храм «рижан» був перетворений в костел 12-го полку улан подольських польської армії (на той час Кременеччина була окупована польськими військами). Обряд переосвячення здійснив Олег Громадський. За братством залишилася стара назва та управління церквою до 1923 року.

27 січня 1920 року відбулося перше після 1914 року зібрання братства, на якому були присутні 219 членів. Серед них намісник Кременецького монастиря ієромонах Венедикт, волосний старшина Бережецької волості Є. Киричук. На зборах були вибрані члени правління Д.І. Самчук, Р.І. Оболончик, С.З. Теодоринчик, Є.К. Киричук, Ф.І. Туницький. Головою братства було обрано П.С. Ільїна. 18 березня 1920 року Якутське братство зробило заяву польській владі (а 21 вересня 1921 року кременецькому старості) про відновлення своєї діяльності. Було визначено, що у святкові дні вивішувався білий з голубим вісьмикінцевим хрестом прапором братства, штандарт братства – біле полотнище з зображенням андріївського хреста, а посередині в овалі Святий Інокентій. Герб братства взятий за зразком герба, прийнятого ще у 1809 році.

Земля з зруйнованими казармами Якутського полку, не дивлячись на протести братства, були захоплені польською владою як нічийні та віддані в оренду Кременецькій в'язниці. Начальник в'язниці почав вимагати орендної плати за землю на якій знаходився храм. Братство відмовилося сплачувати, доводячи, що земля належить йому, але і в суд справи не передало, вважаючи, що виграти у польської адміністрації можливостей нема.

Після того, коли 12 жовтня 1920 року між польською та радянською сторонами було укладено перемир'я в ході польсько-більшовицької війни, у Кременець прибув Малопольський з'їзд військового будівництва зі Львова. Він розпочав ремонт військових приміщень: лазарету навпроти Хрестовоздвиженської церкви та казарм 11-го Римського драгунського полку. Матеріал для ремонту казарм взяли зі зруйнованих казарм Якутського піхотного полку.

18 березня 1921 року Кременеччина, відповідно до умов Римського мирного договору, укладеного між Другою Річчю Посполитою та Радянською Росією, остаточно відійшла до складу Польщі.

Землю, яка належала Якутському православному братству, віддали різним особам, не питаючись дозволу братства. Коли Малопольський з'їзд залишив Кременець, братство повернуло назад свої землі в управління, віддавши її біженцям на один рік без оплати, так як вони жили в землянках та окопах без будь-яких засобів. Була приведена в порядок братська військова могила.

9 лютого 1923 року Богоявленський монастир передав церковну територію та храм в юрисдикцію Якутського братства. В цьому році головою братства став *Михайло Федорович*

єв *Яковл*
, він

же священик «полкової» церкви. П.С. Ільїн залишився старостою церкви. Але через два місяці Яковлев був переведений настоятелем Хрестовоздвиженської церкви і головою братства знову став Ільїн. В 1931 році Покровська церква остаточно переходить у власність Богоявленського монастиря, а 12 червня цього ж року Його Блаженство єпископ Симон стає почесним головою Якутського братства. Після 1924 року старостою стає Самчук Д.І, якого у 1934 році за заслуги перед братством нагороджено каптаном з галунами.

З проголошенням у 1924 році автокефалії Православної Церкви у Польщі, Свято-Покровська церква перейшла під юрисдикцію Автокефальної Православної Церкви у Польщі.

У 1930 році був відновлений музей братства, який існував до революції. У цьому ж році

братство, відповідно до польського законодавства, було перетворене в «Якутське церковне братство в м. Кременці, Кооперативне товариство з обмеженими паями», зареєстроване 22 квітня 1931 року.

1933 року братство прийняло рішення відкрити при Покровській церкві подвір'я жіночого монастиря та отримало дозвіл зі сторони єпархіальної влади. В січні на засідання братства приїхала ігуменя Обичського жіночого монастиря Онуфрія та підписала угоду, на основі якої з 25 січня 1933 року Якутське братство давала дозвіл на спільне користування подвір'ям.

У 1934 році Кременець та повіт охопила епідемія холери. Жителі передмістя «Березина» та околиць часто приходили в Покровську церкву та служили молебні за виздоровлення. Багато хто врятувався і місцеві жителі вирішили з допомогою братства поставити пам'ятний кам'яний хрест в передмісті «Березина». Місце вибрали на землі німця Йосифа Аукста навпроти будинку Ісідора Скакальського. До нього прибула делегація з тридцяти чоловік з проханням продати один сажень землі. Аукст 20 жовтня 1934 року подарував землю на своєму полі для хреста, який був споруджений і уже 21 жовтня був урочисто освячений ігуменом Миколаєм з Богоявленського монастиря.

У 1937 році до Кременця з Дубна була привезена рака з мощами Святого Інокентія та розташована в приміщенні церкви. Взагалі в період 1936-1937 років у церкві побувало 29 хресних ходів по дорозі в Почаїв та з нього.

У цьому ж році прихожани Покровської церкви спільно із Підлісецько - Млиновецькою парафією опорядкували військове кладовище періоду першої світової війни 1914-1918 років біля ріки Іква, на якому був встановлений кам'яний пам'ятник з надписом « В память неизвестным воинам павших на поле брани и здесь лежащих и усопших христианам не имущих сродников».

Останнім головою братства в лютому 1939 року був вибраний протоірей Владислав Віжанський. Братство проіснувало до приходу в вересні 1939 року радянської влади, за якої його діяльність була припинена.

Після припинення діяльності Якутського православного братства, матеріальне

становище Свято-Покровської церкви різко погіршилося. Прихід був малий і утримувалася церква за рахунок Богоявленського монастиря. Незважаючи на важкі часи, церква продовжувала свою діяльність як в період першої радянської(1939-1941)(староста Данилюк, проживав по вулиці Березина), так і німецької(1941-1944)(священик *Тучемський М.А.*) окупації.

В післявоєнний період службу вели протоієрей *Василій Панцирний*(1944-1953), *Тимофій Ключ* (1953-1961), Іоан Чорнобров(згадується під жовтнем 1946).

Псаломщиками церкви в період 1945 – 1951 років були диякон Олександр Чорнобров, архидиякон Гермоген, ієродиякон Афанасій та Никон, псаломщики Володимир Жилін, Міщук Пелагея, Аліпій Тарас, Филипп Чернявський, Марія Нестерук, Антон Щербатко, Дмитро Самчук, Трофим Бохотниця, Олексій Мартинюк. Обов'язки псаломщиків виконували протоієреї Микола Волкославський(згадується у 1945), Сергій Карнковський(1948), Петро Непр.(?)(1953-1954). До закриття церкви хором керував Щербатко. У 1946 році до церковної десятки входили Серга Марія Огіївна, Зведенюк Ліда Г., Мельникова Д.І., Дубинська(Березина №62 на 2002 рік), Ільїн Петро Степанович

Але на владному рівні доля храму була вирішена. Святопокровська церква була закрита восени 1959 року, а з 1961 року використовувалося як складське приміщення. Коли знімали хрести, пошкодили дах і вона поступово руйнувалася від снігу та дощу. Могили перед храмом були зруйновані і за радянської влади у 70-тих роках на цьому місці споруджено їдальню, який в народі називали «на могилах». У 1985 році за розпорядженням місцевої влади був проведений ремонт і в приміщенні відкрито клуб(при цьому були знищені всі залишки оформлення храму: іконостас, розписи та ікони на стінах випалювалися паяльною лампою). Проблема збереження «калантиря», як військово кладовища піднімалося у тодішній пресі, і перш за все місцевим краєзнавцем Григорієм Черняхівським.

Лише в ході «перебудови» наприкінці 80-х років ситуація змінилася: був організований ініціативний комітет по поверненню храму церкві та прихожанам. На місці це питання не вирішувалося: перший секретар Кременецького райкому КПРС Курницький до цього питання ставився більш лояльно, але голова районної ради Демко вимагав гроші – 109 тисяч рублів, як плату за ремонт приміщення. Представники новоствореної церковної десятки на чолі з Г.Ф. Гонтаруком, звернулися до Раїси Максимівни Горбачової, яка була на той час членом президії Фонду культури СРСР, з проханням повернути Свято-Покровську церкву громаді. Відповідну заяву надрукувала секретарка Іваницького

Степана Миколайовича(директора держлісгосподарства), причому за його безпосередньої вказівки, так як сама боялася. У «верхах» питання було вирішено позитивно, і 21 лютого 1991 року у повернутому храмі відбулося знову богослужіння. Активному відновленню храму сприяв перший після відновлення староста – Гонтарук П.Ф. У перші два роки було придбано дзвони, панікадило. Розписи на стінах робив художник з Почаєва Жаданків.

Члену президиума фонда культуры СССР

Горбачевой Раисе Максимовне

от православных христиан гор. Кременец

Тернопольской области УССР.

Заявление

Просим Вас, дорогая и многоуважаемая Раиса Максимовна, помочь нам, чтобы в городе Кременце по ул. Щорса открыли православный храм, полковую церковь. «Покров Божьей Матери» и в нем постоянно служилась служба во славу Божию, о здравии нашего правительства, народа и воинства нашей миролюбивой страны. В этом микрорайоне проживает более 10 тыс. человек.

Церковь была построена силами Якутского полка 30% и на средства прихожан 70%. Первая служба была отслужена 26 ноября 1905 г. В 1914 г. Якутский полк ушел на фронт и эту церковь передали православным прихожанам и служилось в ней до 1961 года.

С 1961 года в ней находился склад, а когда снимали кресты была повреждена жестяная крыша, в связи с чем постепенно, от дождя и снега она разрушалась. В 1985 году, по распоряжению местных властей была крыша покрыта новой жестью, внутри уложен паркет и помещение переоборудовано под клуб 2 или 3 года тому назад.

За все эти годы храму нанесен большой ущерб: уничтожен иконостас, росписи, на стенах иконы выжигали паяльными лампами(в 1987 г.). Фактически внутри осталась одна коробка, стены которой, после уничтожения росписей побелены.

Мы неоднократно обращались с просьбой открыть наш храм, но нашу просьбу местные власти мало реагируют, ссылаясь на то, что в этой церкви сделали клуб и вложили средства на переоборудование и затребовали от нас 109 тысяч рублей, в т. Числе 60 тыс. сейчас, а остальные в течение 2-х лет, тогда отдадут храм.

Но они не учитывают того, что кроме уплаты 109 тыс. руб. нам для восстановления храма понадобится большая сума денег, чтобы создать церкви первоначальный вид и приготовить ее к богослужению.

Мы, ветераны войны, инвалиды войны и труда, рабочий класс, интеллигенция, внимательно слушаем выступления нашего дорогого Михаила Сергеевича и поддерживаем его курс перестройки внутренней и внешней политики, а также Ваше милосердие к народу нашей страны. Убедительно просим, дорогая и многоуважаемая Раиса Максимовна Вашей помощи, чтобы церковь была отдана православным безвозмездно и мы будем молиться о здравии и долголетию Вас и Вашей семьи.

С самым искренним уважением к Вам

Жители гор. Кременца

Просим ответить по адресу: 283280, УССР, Тернопольская область, гор. Кременец, ул. Ватутина 26, Гонтарук Григорий Федорович.

Кількість членів братства Святого Інокентія

1900р. – 633; 1903р. – 634; 1905р. – 635; 1908р. – 636; 1910р. – 637; 1912р. – 638; 1914р. – 639; 1917р. – 640; 1918р. – 640;

1920-і рр. – 641-642; 1939р. – 649.

Тучемський Михайло Андрійович(1872-1945)

З 1896 року священик у Загірцях Кременецького повіту. Влаштував народно-церковні бесіди з чарівним ліхтарем. Призначений інспектором церковно - парафіяльних шкіл в Острозькому повіті. В період революції настоятель в селі Вербовці Кременецького повіту. У 20-х роках по 1933 рік священик Свято-Миколаївського собору у місті Кременець. Протоіерей, член Волинської духовної консисторії, керівник редакційної комісії часопису «Церква і нарід», викладач Закону Божого у школі повшехній №4. У 40-х роках священик Свято-Покровської церкви. Будучи німцем, сам богослужіння не відбував, а замість нього служив Василь Панцерний за половину прибутку від посади. Автор книг «Первое торжество на Волыни в честь пребодобного Федора, князя Острожского..» та «Життя та діяльність святого рівноапостольного князя Володимира.»

Ключ Тимофій Тимофійович – щаблі святенництва

- 1930-1943 – псаломщик;

- з 1947 – позаштатний священик Свято-Миколаївської церкви та Богоявленського монастиря;

- 11 червня 1956 року – призначений настоятелем Свято-Покровської церкви;

- 6 квітня 1957 року – як настоятель Свято-Покровської церкви нагороджений наперсним хрестом;

- 22 березня 1961 року - як настоятель Свято-Покровської церкви нагороджений протоірейством;

- 30 березня 1966 року – як настоятель храму в селі Шпиколоси нагороджений палицею;
- 25 червня 1971 року - як настоятель храму в селі Шпиколоси нагороджений хрестом з оздобами;
- середина 70-тих – служить в Свято-Миколаївському соборі;
- червень 1976 року – помер, похований в Туницькому кладовищі.

Цікавий факт: отець Тимофій свідчить, що коли кременчани взнали про бій під Базаром 1920 року, хлопці з Кременця, близько дві сотні, вирушили на допомогу, але дійшовши до Житомира, взнавши про поразку, повернули назад.

Калантир

Для виконання поховального обряду полку було необхідне кладовище. У 1895 році завдяки клопотанню Богоявленського монастиря 42-му Якутському полку було дозволено користуватися кладовищем, відомим під назвою «Калантир» разом з цивільними. Це кладовище має давнє походження. У 1850 році відоме під назвою «старий план».

Утримувало кладовище Якутське братство. За клопотанням братства Кременецька міська управа 14 серпня 1895 року без оплати відвела для потреб братства землю площею 1255 квадратних сажнів з землі С.І. Скакальського, яка межувала з кладовищем, а йому відвели ділянку землі в іншому місці. Відведена братству земля отримала назву «новий олександрівський план» або «новий план». У 1896 році братство обнесло

огорожею та обсадило деревами ці дві ділянки в одну. В цьому ж році на «новому плані» була побудована за кошти командира 42-го Якутського полку Митрофана Івановича Борщева церква Олександра Невського, а через рік напроти храму побудовано дзвіницю у вигляді вежі. У 1897 році братство за огорожею кладовища з південно-західної сторони при воротах побудувало дерев'яну покійницьку, яка пізніше була перероблена на сторожку. У 1914 році, коли 42 Якутський полк пішов на війну, майно, в тому числі і кладовище з церквою, було віддано під опіку Богоявленського монастиря.

У 1917 році Єпископ Кременецький Діонісій видав розпорядження про ремонт огорожі та церкви цього кладовища. Після ремонту церкву перейменували в Усікновіння Іоанна Хрестителя. Після повернення з війни братство отримало кладовище назад у свою власність. У 1923 році настоятелем Святопокровської церкви став М. Яковлев, опікуном – Ільїн. Яковлев звернувся з проханням про надання йому кладовища церкви та отримав дозвіл. Через три місяці М. Яковлев був переведений в Хрестовоздвиженську церкву та заявив, що кладовище залишається за ним. Братство звернулося з проханням про повернення йому кладовища, але отримало відмову. Раніше дозвіл на поховання давало братство, але тепер Яковлев почав питатися дозволу по телефону у командира польського 12-го уланського полку, якому ніхто кладовище не передавав. Починаючи з 1925 року улани без згоди православних стали хоронити своїх. Населення звинувачувало в цьому М. Яковлева. За розпорядженням єпархіальних керівників кладовище з призначенням настоятелем отця Ф. Ковалевського знову перейшло в руки братства. У 1926 році було здійснено ремонт сторожки, під час якого у вересні з'явився капітан з уланами та розігнав працюючих, заявивши, що храм належить польським військовим. Єпископ Антоній надіслав протест, після чого кременецький староста пообіцяв, що більше ніхто не буде заважати діяльності православного кладовища. Будівництво було закінчене. Але військове відомство не заспокоїлося і розпочало справу про повернення «Калантиря». 16 січня 1928 року відбувся поділ кладовища: польським військовим дісталась північна частина від села Білокриниця розмірами 107 на 67 метрів, а православним південна з розмірами 107 на 47 метрів. Ніхто не згодився і суперечка продовжувалася далі. 30 липня 1931 року кладовище разом з церквою було приписане до Святопокровської церкви. Після багаторічних суперечок з військовими було вирішено віддати у 1935 році північну частину кладовища уланам площею 3007 кв. м., а решту площею в 4654 кв.м. з приміщеннями залишити православним. В період між двома світовими війнами на «калантирі» ховали колишніх військовослужбовців Якутського полку, місцевих жителів та уланів подольських 12-го полку.

У липні 1941 року на території кладовища у братській могилі були поховані убиті та закатовані енкаведистами у кременецькій в'язниці місцеві жителі, які не були упізнані рідними. Пізніше на цьому місці було насипано курган-могила та поставлено хрест жертвам комуністичного терору, біля якої відбувалися панахиди та мітинги. З новим приходом більшовиків навесні 1944 року могила була зруйнована.

В радянський період часу церква та могили прийшли до занепаду. З середини 50-х років церкву та кладовище закрили взагалі. Дійшло до того, що в 60-тих роках по розпорядженню місцевої влади залізні та чугунці надгробки масово знімали та здавали на металолом.

Згадали про старе кладовище влітку 1991 року. На місці поховання закатованих радянським режимом людей місцева влада, за ініціативи депутата Володимира Чуби, насипала пагорб, встановила хрест та меморіальну дошку. Тоді ж відбувся хресний хід від колишньої в'язниці(теперішнє ПТУ №6) до кладовища. Лише у 1993 році церква була відновлена та почали проводитися богослужіння. Матеріальну допомогу по відновленню церкви надали мешканці навколишніх вулиць(20 тисяч карбованців), АТП-16155(10 тисяч), районний осередок пасічників-любителів(3 тисячі), Українська нафтогазова страхова компанія в особі її президента Володимира Чуби(100 тисяч)(до 1993 року останній виділив близько трьох мільйонів карбованців на закінчення робіт). Дієву практичну допомогу надали місцева військова частина та благочинний Кременецького р-ну отець Зіновій. Настоятель храму отець Іван. З першого до останнього дня трудилися кременчани – Іван Процків та Григорій Поліщук.

Цікаві факти

- 29 червня 1946 року народилися близнюки Ольга і Антоніна Ястремські;
- 7 жовтня 1953 року народилися близнюки Олег і Світлана Кін.
- 1947 року одружилися в один день сестри Марія та Лідія Синицькі.
- довгожитель Крафт Пелагія Йосифівна померла у 1946 році на 118 році життя.

Список осіб, які були поховані на Кладовищі «калантир» у період 1944-1953 років

1944: Сингаєвський Петро Миколайович – підполковник російської армії; Кузько Павло Андрійович – Дубенська; Циндер Варвара Францішковна – Дубенська, 12; Ткачук Борис Іванович; Ткачук Іван Дометієвич.

1945: Демчик Анна Наумівна – Дубенська; Кошевий Віталій Спиридонович; Сисюк Марія Карлівна; Кузьмич Ксенія Вікентіївна; Барановська Єфросинія Степанівна – Березина.

1946: Слободюк Олександр Йосифович – Вокзальна, 18; Барвінок Марія – Дубенська, 17; Цедейко Константин Дмитрович – Монопольова, 2; Крафт Пелагія Йосифівна – Дубенська; Миколайчик Устина Платонівна – Дубенська, 116; Цедейко Зінаїда Дмитрівна – Монопольова, 2; Горохов Михайло Семенович - Дубенська, 116; Заведюк Анна Михайлівна – Березина, 10.

1947: Романишин Григорій Петрович – Підгірна, 9; Кочерга Стефанида Єразмівна – Щорса, 2.

1948: Белявська Єлена Миколаївна - Дубенська, 54; Мельничук Василій Матвієвич - Дубенська, 82; Слободянюк Йосиф Кирилович – Клейова, 18; Здибель Феодора Пантелеймонівна - Дубенська, 47; Теодоринчик Євгеній Олексійович – Березина, 6; Вітковська Параскева Лук'янівна – Клейова, 10; Свицер Пилип Афанасійович – Клейова, 29; Михальчук Тетяна Борисівна – Березина, 26; Озимчук Євдокія Іванівна – Під дівоча, 47; Кочерга Андрій Іванович – Щорса, 2.

1949: Кузько Георгій Самуїлович - Дубенська, 102; Ніжинський Дмитро Вікентійович – Під дівоча, 46; Бондар Єфросинія Францевна – Аллея Підгірна, 6; Чернявський Михайло Васильович – Щорса, 2; Лебедева Неоніла Сергіївна – Клейова, 29; Якушева Катерина

Олексіївна - Дубенська, 32; Захарович Петро Михайлович - Дубенська, 130; Несторенко Семен Фомич - Дубенська, 104; Нестеров Іван Борисович – Березина, 65.

1950: Позняк Георгій Пилипович - Дубенська, 61; Покиданов Яків Константинович – Піддівоча, 47; Островський Іван Францевич – Клейова, 27; Чешко Ольга Григорівна - Дубенська, 68; Степанець Микола Якович – Березина, 14.

1951: Ільїн Петро Степанович – голова Якутського православного братства у 1919-1939 рр., Шевченка, 2; Гипський Яків Романович – Піщана, 9; Покиданова Анна – Червоноармійська, 5; Назарчук Фекла Яківна – Піддівоча, 58; Котюк Антон Корнилович – Аллея Підгірна, 22.

1952: Пашенко Олексій Ілліч – Щорса, 17; Мартинюк Варвара Павлівна – Березина, 22; Оболончик Галина Олександрівна – Промислова, 46; Романишина Анна Петрівна – Стрімкий, 7; Вознюк Віктор Михайлович – Червоноармійська, 2; Кретова Анна Петрівна – Червоноармійська, 1а; Рудковський Іван Ігнатович – Сталіна, 114; Тітов Павло Ферапонтович – Сталіна, 118; Поляков Василь Сергійович – Сталіна, 104.

1953: Метелюк Олександр Федорович – Аллея Підгірна, 27.

Статистика смертності за період з червня 1944 по лютий 1953 згідно записів метричної книги Свято-Покровської церкви

Вікові дані

Вікові межі

Кількість смертей

Кількість смертей(%)

До року

14

14

1-10

5

7

святопокровська церква у кременці

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:51 -

11-20

4

5,6

21-30

2

2,8

31-40

2

2,8

41-50

святопокровська церква у кременці

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:51 -

4

5,6

51-60

13

18,3

61-70

15

21,4

71-80

13

18,3

святопокровська церква у кременці

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:51 -

81-90

2

2,8

Більше 91

1

1,4

Тип захворювання, який став причиною смерті

Тип захворювання

Кількість смертей

Кількість смертей(%)

Серцево-судинні

24

33,6

Дихальних шляхів

12

16,8

Старість

11

15,4

Ракові захворювання

9

12,6

Опорно-рухової системи та травми

7

9,8

Інфекційні

5

7

Шлунково-травної системи

4

5,6

Джерела

Василюк А., Медведєв С. Святиня і пам'ятник благочестя та господарності «якутців» - Діалог, 18 лютого 2006

Волынские Епархиальные Ведомости. – часть неофициальная. Кременец-Почаев, 1890.

Волынские Епархиальные Ведомости. – часть официальная. №8,

Кременец-Почаев, 1896.

Волынские Епархиальные Ведомости. – часть неофициальная. Кременец-Почаев, 1901.

«Воскресное чтение». - №3, 1933.

Заявление Члену президиума фонда культуры СССР Горбачевой Раисе Максимовне от православных христиан гор. Кременец Тернопольской области УССР.

святопокровська церква у кременці

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:51 -

Служебно-административные акты Якутского церковного братства при св. Инокентиевской, а с 25. III. 1919 г. Покровской церкви г. Кременец. Часть II, повоенного времени и за время председателя П.С. Ильина с 26. XI. 1918 г. по 9 февраля 1939 г. Шнуровой реестр с 28. IV. 1917 по 9. 1939.

Метрична книга Покровської церкви за 1944-1953 рр..

Marciss S Rudka/ Krzemienieckie nekropolie Warszawa На свято трійці/Діалог. – 13 червня 1998 року.

Памятная книга Волынской губернии на 1890 год. - Житомир, 1889.

Спогади Гонтарук Г.Ф.

Спогади Олександра Мазура, жителя села Залісці, Кременецького р-ну, Тернопільської обл, сина військовослужбовця 42 Якутського піхотного полку під час першої світової війни

Спогади Теслюка О. О,

Спогади Туницької С.Я. 1924 року народження.

Побудуй храм на землі/Вільне життя, 1993

Черняхівський Г. Кременецький некрополь. – Прапор перемоги, 30 квітня 1988 р.

святопокровська церква у кременці

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:51 -
